

Θέση υπογραφής δικαιούχου δικαιωμάτων πνευματικής ιδιοκτησίας,
εφόσον αυτή προβλέπεται από τη σύμβαση

Το παρόν έργο πνευματικής ιδιοκτησίας προστατεύεται κατά τις διατάξεις της ελληνικής νομοθεσίας (Ν. 2121/1993 όπως έχει τροποποιηθεί και ισχύει σήμερα) και τις διεθνείς συμβάσεις περί πνευματικής ιδιοκτησίας. Απαγορεύεται απολύτως άνευ γραπτής άδειας του εκδότη η κατά οποιονδήποτε τρόπο ή μέσο (ηλεκτρονικό, μηχανικό ή άλλο) αντιγραφή, φωτοανατύπωση και εν γένει αναπαραγωγή, εκμίσθωση ή δανεισμός, μετάφραση, διασκευή, αναμετάδοση στο κοινό σε οποιαδήποτε μορφή και η εν γένει εκμετάλλευση του συνόλου ή μέρους του έργου.

Εκδόσεις Πατάκη — Σύγχρονη Ελληνική Λογοτεχνία
Πεζογραφία —269

Μαργαρίτα Φρανέλη, *Μαμά, κι εγώ δεν σ' αγαπώ*
Υπεύθυνος εκδοτικού τμήματος: Κώστας Γιαννόπουλος

Διορθώσεις: Θοδωρής Πανάγος

Σελιδοποίηση: Παναγιώτης Βογιατζάκης

Φιλμ, μοντάζ: Κέντρο Γρήγορης Εκτύπωσης

Copyright© Σ. Πατάκης ΑΕΕΔΕ (Εκδόσεις Πατάκη)

και Μαργαρίτα Φρανέλη, Αθήνα 2009

Πρώτη έκδοση από τις Εκδόσεις Πατάκη, Αθήνα,

Νοέμβριος 2009

ΚΕΤ 6698 ΚΕΠ 1134/09

ISBN 978-960-16-3404-3

ΠΑΝΑΓΗ ΤΣΑΛΔΑΡΗ (ΠΡΩΗΝ ΠΕΙΡΑΙΩΣ) 38, 104 37 ΑΘΗΝΑ, ΤΗΛ.: 210.36.50.000,
210.52.05.600, 801.100.2665, ΦΑΞ: 210.36.50.069

ΚΕΝΤΡΙΚΗ ΔΙΑΘΕΣΗ: ΕΜΜ. ΜΠΕΝΑΚΗ 16, 106 78 ΑΘΗΝΑ, ΤΗΛ.: 210.38.31.078

ΥΠΟΚΑΤΑΣΤΗΜΑ: ΝΕΑ ΜΟΝΑΣΤΗΡΙΟΥ 122, 563 34 ΘΕΣΣΑΛΟΝΙΚΗ,

ΤΗΛ.: 2310.70.63.54, 2310.70.67.15, ΦΑΞ: 2310.70.63.55

Web site: <http://www.patakis.gr> • e-mail: info@patakis.gr, sales@patakis.gr

ΜΑΡΓΑΡΙΤΑ ΦΡΑΝΕΛΗ

ΜΑΜΑ,
ΚΙ ΕΓΩ ΔΕΝ Σ' ΑΓΑΠΩ

Οι μαμάδες αγαπούν τα παιδιά.
Τα παιδιά αγαπούν τις μαμάδες.
Αυτός είναι ο κανόνας.
Και σαν κανόνα τον ακολούθησα μέχρι κάποια
ηλικία.
Παιδική ακόμα.
Όχι επειδή ένιωθα έτσι. Αλλά επειδή μου έλε-
γαν έτσι.
Οι μαμάδες αγαπούν τα παιδιά.
Τα παιδιά αγαπούν τις μαμάδες.
Είναι πολύ πιθανόν.
Να είναι έτσι.
Να είναι κανόνας.
Άλλωστε, οι εξαιρέσεις τον επιβεβαιώνουν.

Άλλος κανόνας κι αυτός.
Που έχει τις εξαιρέσεις του.
Που τον επιβεβαιώνουν. Που επιβεβαιώνουν
ότι οι εξαιρέσεις επιβεβαιώνουν τον κανόνα που
λέει ότι οι εξαιρέσεις επιβεβαιώνουν τον κα-
νόνα. Η εξαίρεση, της εξαίρεσης, ω εξαίρεση!
Δεν το κλίνεις σωστά. Της εξαιρέσεως. Δεν
είσαι δα κι αγράμματη. Της εξαιρέσεως. Κατά
το της πόλεως.

* * *

Η μαμά μου ήταν δασκάλα. Από κείνες που
δεν γίνονται, γεννιούνται. Όχι για να γεννή-
σουν ανθρώπους, αλλά για να τους κάνουν αν-
θρώπους. Κατ' εικόνα και ομοίωση. Αλλιώς,
είναι άχρηστοι. Κακοί μαθητές. Κακά παι-
διά. Θα μείνεις στην ίδια τάξη. Θα μείνεις πίσω.
Δεν βλέπεις οι άλλοι;

Η μαμά μου ήταν δασκάλα. Και είναι ακόμα.
Η μαμά μου είναι ακόμα στην έδρα. Λέει στα
παιδιά τι θα γράψουν στον πίνακα. Μετά τα
διορθώνει. Τα βάζει να ξανακαθίσουν στο θρα-
νίο. Να δείξουν το τετράδιο. Το βιβλίο τους.
Την κορδέλα τους τα κορίτσια. Το κούρεμα με

την ψιλή τα αγόρια. Τον κατάλευκο γιακά. Τα νύχια. Τα νύχια πρέπει να ακολουθούν τη ζωή. Να είναι στρογγυλοκομμένα και πεντακάθαρα. Να μην έχουν πένθος. Το πένθος απαγορεύεται. Τα στενάχωρα πράγματα απαγορεύονται. Από τι πέθανε; Άσ' το καλύτερα. Από τι πέθανε; Από κακιά αρρώστια. Μα φυσικά. Αν μια αρρώστια σε στέλνει στο μνήμα, είναι κακιά. Οι καλές γιατρεύονται. Και έχουν όνομα. Ανεμοβλογιά. Ιλαρά. Κοκίτης. Άσθμα. Άσθμα, όπως αυτό που είχε ο αδελφός μου. Όταν ήταν μικρός. Προτού πάθει την αρρώστια χωρίς όνομα.

Θυμάμαι τη μαμά μου να λέει «όχι». «ΌΟΟ-ΟΟΟΟΟχι!» «Όχι» τελεσίδικο. Οριστικό και αμετάκλητο. «Όχι» ακατέβατο. Κανένα σκόντο. «Όχι» είπα και τελείωσε. Γιατί; Γιατί έτσι. Είπα «όχι».

Νομίζω πως η μαμά μου γεννήθηκε για να λέει «όχι». Κάποιοι πιστεύουν ότι το «ΟΧΙ» του Σαράντα έτυχε να ειπωθεί την 28η Οκτωβρίου. Δεν γνωρίζουν ότι η μαμά μου γεννήθηκε την 28η Οκτωβρίου. Πολύ πριν αυτή η μέρα αποκτήσει σλόγκαν. Είπα «ΟΧΙ».

* * *

Εγώ γεννήθηκα μέρα γιορτής. 21 Μαΐου. Άνοιξη. Χαμόγελο. Χαρά ζωής. Και πάντα κάποιος να γιορτάζει. Η αυτού μεγαλειότης. Ο Βασιλεύς των Ελλήνων Κωνσταντίνος. Κατάλαβα πως είχαμε δικτατορία, επειδή έπαψε να είναι αργία η μέρα των γενεθλίων μου. Επειδή έπαψε να τιμάται ο Βασιλεύς. Ο ωραίος σύζυγος της ωραίας Άννας-Μαρίας. Που οι φωτογραφίες τους, ζευγάρι ζηλευτό, μας έστειλαν χαμόγελα πάνω από το γραφείο των δημοδιδασκάλων του Α΄ Δημοτικού Παλαιοκάστρου Μελαγχρονήσου. Όταν μεγαλώσω, θα σπουδάσω βασίλισσα. Και θα παντρευτώ κι εγώ Κωνσταντίνο. Να γιορτάζουμε μαζί. Θα είναι τέλεια.

Ο αντιβασιλεύς δεν έχει όνομα. Έχει μόνο επίθετο: αντιβασιλεύς Ζωιτάκης. Δεν έχει και γυναίκα. Ούτε ωραία ούτε άσχημη. Αντιβασιλεύς σκέτο. Δεν έχει και φωτογραφία στο γραφείο. Πρέπει να διαστώ. Να σπουδάσω βασίλισσα γρήγορα γρήγορα. Να καλύψω το κενό. Της Ελλάδος και του τοίχου.

Τέρμα λοιπόν οι γιορτές. Τα πράγματα έχουν σοβαρέψει. Η μαμά μου έχει σχολείο τη μέρα των γενεθλίων μου. Και μετά το σχολείο είναι βλοσυρή. Όπως πάντα. «Δεν είναι καιρός για γέλια. Σβήσε τα κεράκια, να τελειώνουμε. Πάλι λερώσατε το κάλυμμα. Άντε, να μεγαλώσεις, να βοηθάς στις δουλειές».

Από το στόμα της δεν βγαίνει ποτέ τίποτα ευχάριστο. Μόνο προσταγές. Επιπλήξεις. Μομφές. Μπορεί και κανένα «μπράβο». Πού και πού. Με το σταγονόμετρο. Χωρίς χαμόγελο. Και φυσικά χωρίς αγκαλιά. Το μπράβο είναι το ταψί για να στρώνεται η πίτα της προσπάθειας. Για να ανοίγει ο δρόμος για νέες προσταγές. Για νέες επιπλήξεις. Μέχρι το επόμενο ταψί. Μέχρι το επόμενο, αγέλαστο «μπράβο».

Αγέλαστη και η ίδια. Συχνά ένας μορφασμός παραμορφώνει το πρόσωπό της. Όταν δεν είμαι έτοιμη την ώρα που πρέπει. Όταν δεν της φτάνει το αλεύρι. Όταν βγάζει χιονίστρες. Όταν τσακώνει τον αδελφό μου να διαβάζει στα κρυφά *Μικρό Ήρωα*. Όταν ο μπαμπάς αργεί να γυρίσει από το καφενείο. Ο μορφα-

σμός φανερώνει δυσαρέσκεια. Εξαντλημένη υπομονή. Πόσο ακόμα θα σας αντέξω!

Μα είμαι ευχάριστος τύπος. Όλοι με συμπαθούν. Έτσι πιστεύει. Ξεκαρδίζεται μόλις δώσει εντολή το λογικό επί του θυμικού της. Ωραίο το ανέκδοτο που είπε ο γιατρός! Πώς αντέχει όμως αυτή την αγράμματη τη γυναίκα του; Δεν μπορώ να καταλάβω.

Στις παρέες πάντα ευχαριστημένη. Απόλυτα από τη ζωή της. Είναι και μορφωμένη. Και νοικοκυρά. Υποδειγματική σύζυγος οικογενειάρχου συζύγου. Που όποτε όμως λέει εκείνος ανέκδοτα δεν καταδέχεται να γελάσει. Μορφάζει. Το γέλιο είναι περιττό. Ποιος ο λόγος να γελά με τα αστεία ενός ανθρώπου που είναι υπήκοός της; Αρκεί να μορφάσει. Και να υπενθυμίσει το επόμενο καθήκον: «Τι ώρα είναι; Αύριο, ξυπνάμε πρωί. Ο Φάνης έχει διάβασμα. Η Ρίτα έφαγε πολύ. Τέρμα τα αστεία».

Τα πράγματα είναι σοβαρά. Η συνταγή πρέπει να εκτελεστεί κατά γράμμα. Αλλιώς, σκέτη αποτυχία. Χωρίζουμε τους κρόκους από τα ασπράδια. Χτυπάμε τη μαρέγκα. Προσο-

χή μην κόψει. Η μαρέγκα δεν πρέπει να κόψει. Αν κόψει, ο κόσμος γκρεμίζεται. Αν τα πράγματα δεν είναι στη θέση τους, ο κόσμος χαλάει. Τραμπα-τραμπαλίζεται. Πέφτει και τσακίζεται.

* * *

Μπαίνω στο σπίτι. Από το σχολείο. Είμαι στην πρώτη δημοτικού. Ο μπαμπάς λέει: «Η πρώτη μαθήτριά, της πρώτης δημοτικού, του Πρώτου Δημοτικού Σχολείου Παλαιοκάστρου». Η μαμά μορφάζει. Δυσανασχετεί. «Ας μην προεξοφλούμε τίποτα. Τώρα άρχισε το σχολείο. Μπορεί να μας ντροπιάσει. Μπορεί να μην είναι τόσο καλή. Δεν θέλω να λουστώ αυτά που κοροϊδεύω».

Μπαίνω στο σπίτι. Στο σχολείο η δασκάλα, η κανονική, όχι η μαμά μου, μας έχει πει ένα ανέκδοτο. Το πρώτο ανέκδοτο της ζωής μου. Δηλαδή, το πρώτο που απευθύνεται σε μένα. Το πρώτο που εγώ καταλαβαίνω. Το πρώτο με το οποίο γελώ. Και με την άδεια των αρχών. Η δασκάλα μάς το είπε για να γελάσουμε. Γέλασε όλη η τάξη.

Όχι η μαμά μου. Της το λέω όλο προσμονή. Θα κάνω τη μαμά να γελάσει. Όπως ο γιατρός. Θα της πω ένα τρομερό ανέκδοτο και η μαμά θα σκάσει στα γέλια. Θα γελάσει μέχρι δακρύων. Κι ύστερα θα παρατήξει ό,τι κάνει και θα με πάρει αγκαλιά. Θα νιώσει πιο περήφανη κι από μένα την ίδια. Για μια στιγμή, η μαμά μου θα με αγκαλιάσει με το γέλιο της. Για μια στιγμή, θα έχω πού να ακουμπήσω.

Η μαμά μου δεν γέλασε. Χρειάστηκε να της πω: «Μαμά, τελείωσε το ανέκδοτο. Δεν είναι πολύ αστείο;». «ΟΧΙ. Δεν είναι ώρα για αστεία. Μετράω τη ζάχαρη. Πόσα ποτήρια έβαλα; Τρία ή τέσσερα; Πού είναι ο τσελεμεντές; Κοίτα τι έκανες. Βρήκες την ώρα για ανέκδοτα. Πάσχοοο! Μα, καλά, Πάσχο, τι μάθημα τους κάνει αυτή;»

Είμαι πέντε χρονών. Και σαράντα που πέρασαν, σαράντα πέντε. Ποτέ πια δεν είπα στη μαμά μου ανέκδοτο. Ποτέ πια δεν της είπα τίποτα ευχάριστο. Όταν με ρωτάει τι νέα, ανακοινώνω μόνο θανάτους, αρρώστιες, άντε και καμιά κλήση της τροχαίας, για να φτιάξει το κλίμα. Τα ευχάριστα ποτέ. Δεν είναι

ανακοινώσιμα. Ως και την εγκυμοσύνη μου την ανακοίνωσα σαν ένα ακόμα δυσάρεστο γεγονός. Που έπεφτε ανάγυρα. Σε λάθος εποχή. «Καλό νέο. Αλλά τι θα γίνουμε, Θε μου;»

Η ζωή για τη μαμά μου είναι μια σειρά από λάθη που πρέπει να διορθωθούν. Υπάρχουν λάθη που διορθώνονται. Και λάθη που δεν. Αδιόρθωτα. Αδιόρθωτος ο γιατρός. Αδιόρθωτος χωρατατζής. Αδιόρθωτος ο δικηγόρος. Αδιόρθωτος ταβλαδός. Αδιόρθωτη η κατάσταση. Μην τα ρωτάς. Δεν ξέρω κι εγώ τι θα γίνουμε.

Αντίθετα, τα παιδιά της είναι λάθη που σηκώνουν διόρθωση. Λάθη που μπορεί και να αποβούν προς όφελος. Αυτό το κάνεις έτσι. Ποτέ αλλιώς. Αν το κάνεις αλλιώς, κάηκες. Θα σε δείρω. Θα πάρω τη βρεγμένη σανίδα. Σανίδα που σου χρειάζεται. Να διπλώνεις τα ρούχα. Να μην πετάς τα παπούτσια. Να διαβάσεις. Να είσαι καλή μαθήτρια. Όχι καλή μαθήτρια. Η πιο καλή μαθήτρια. Η πρώτη μαθήτρια. Τίποτα λιγότερο από πρώτη δεν είναι αποδεκτό. Τίποτα λιγότερο από πρώτη δεν είναι επιτρεπτό. Να μη σε ξαναπιάσω να χα-

ζεύεις. Πρέπει να είσαι η πρώτη. Μόνο τα κακά παιδιά δεν θέλουν να είναι πρώτα.

* * *

Είναι καλοκαίρι, απόγευμα. Ξυπνώ παραζαλισμένη. Πάω στην τουαλέτα. Θα κάνω κακά. Θα κάνω κακά και θα φωνάξω τη μαμά να με σκουπίσει. Η μαμά θα έρθει: «Πάλι κακά έκανες;» Μάλλον γι' αυτό τα λέμε «κακά». Είναι κακό να γίνονται.

Κάθομαι στο γιογιό μου. Κάτω η μαμά φιλοκουβεντιάζει. Μάλλον μιλάει με τη γυναίκα του γιατρού. Μιλάει με την αστοιχείωτη. Σκέψου, αγράμματη τελείως και πήρε γιατρό. Οι ακαμάτρες κι οι οκνές έχουν τις τύχες τις χρυσές. Μιλάνε με οικειότητα. Η ακαμάτρα και οκνή δεν διανοείται πώς τη στολίζει η μαμά μου μετά την απομάκρυνσή της απ' το ταμείο. Με το που γυρίζει την πλάτη. Προτού στρίψει στη γωνία.

Η φιλοκουβέντα κάτω καλά κρατεί. Εγώ όμως έκανα κακά. «Μαμά» φωνάξω. «Έλα να με σκουπίσεις. Έκανα!»

«Να σκουπιστείς μόνη σου. Ήρθε η ώρα να μάθεις».

Μα κανείς δεν μου 'χει δείξει. Πάντα μου λένε: «Να μάθεις να σκουπίζεσαι. Έγινες τεσσάρων. Πώς θα πας σχολείο;». Αλλά κανείς δεν μου έδειξε. Και τώρα ήρθε η ώρα να μάθω.

«Να σκουπιστείς μόνη σου».

Αρχίζω να κλαίω.

Κάποια στιγμή, υπομονή και αντοχή εξαντλούνται. Μουδιάζουν τα πόδια στο γιογιό. Σκουπίζομαι με τρομερή σιχασιά. Τα κακά είναι κακά. Γι' αυτό τα λένε έτσι. Ωστόσο σκουπίζομαι. Σηκώνομαι από το γιογιό. Αλλά δεν σταμάτησα ακόμα το κλάμα.

* * *

Σε κάθε στροφή της ζωής μου υπάρχει ένα γιογιό. Κάθομαι και τα κάνω και κανείς δεν είναι πρόθυμος να με σκουπίσει. «Πρέπει να μάθεις. Να σκουπίζεσαι μόνη σου. Εσύ τα έκανες». Κάθε φορά που σκουπίζομαι, κάτι κερδίζω. Περνάω τις εξετάσεις. Βγαίνω πρώτη στους διαγωνισμούς. Κερδίζω και βραβείο. Μπράβο. Τρομεροί βαθμοί. Τρομερή επιτυχία. Τρομερή μετάφραση. Τρομερή δουλειά. Τρο-

μερό. Χώρισες; Μπράβο. Εσύ θα το ξεπεράσεις. Μπράβο. Πώς το ξεπέρασες; Μπράβο. Πώς ξεπέρασες τέτοια συμφορά. Συλλυπητήρια. Μπράβο και πάλι μπράβο.

Σκούπισα πάλι τα κακά μου. Και δεν φώναξα «μαμά».

Αλλά δεν σταμάτησα ακόμα το κλάμα.

* * *

Όταν έμαθα να χρησιμοποιώ το χαρτί υγείας, άρχισα να βλέπω και τον εφιάλτη. Δεν ξέρω ακόμα τη λέξη «εφιάλτης». Ξέρω τις λέξεις «κακό όνειρο». Ξυπνάω με εμετό στο μαξιλάρι. «Κακό όνειρο» λέει η μαμά. «Κάκια, πρόσεξε, μπορεί και να πνιγόταν» λέει η γυναίκα του γιατρού. Η αστοιχείωτη. Σιγά μην πνιγεί. Κακό όνειρο. Η μαμά δεν είναι αστοιχείωτη και ξέρει. Κανείς δεν πνίγεται με ένα κακό όνειρο.

Εγώ θέλω να το πω το κακό όνειρο. Να το πω, να μην το κουβαλάω στο κεφάλι μου. Εκδρομή. Έχω στο κεφάλι μου και την εκδρομή. Αύριο ίσως πάμε εκδρομή. Μου αρέ-

σει. Κακό όνειρο. Έχω στο κεφάλι μου το κακό όνειρο. Αύριο ίσως το ξαναδώ. Ένα αγοράκι φυτεμένο σε έναν λάκκο, όπως τα φυτά στις γλάστρες. Μόνο το κεφάλι του περισσεύει από το χώμα. Δεν μπορεί να κουνηθεί. Φωνάζει και κανείς δεν πάει να το ξεφυτέψει. Κανείς.

Κι αν δω το όνειρο στην εκδρομή; «Ποιο όνειρο;» Η μαμά δεν θυμάται το τρομερό όνειρο που της είπα. Κι όμως έκανα στον ύπνο μου εμετό. Μπορεί και να πνιγόμεουν. «Ανοησίες. Κανείς δεν πνίγεται με τα όνειρα».

Όμως εγώ κουβαλάω το όνειρο σαν αρρώστια. Παίζω, τρέχω και γελώ. Αλλά το όνειρο εκεί. Παραφυλάει. Πότε θα κάνω διάλειμμα. Πότε θα σταματήσω το τρεχαλητό. Πότε θα με κουράσει το γέλιο. Το όνειρο ζει και στον ξύπνο μου. Φωλιάζει σαν τεράστια νυχτερίδα κάπου ανάμεσα στο στομάχι και τον οισοφάγο. Και δεν πάει ούτε μπρος ούτε πίσω. Το αγοράκι ζει μέσα μου. Η κραυγή του αντηχεί μέσα μου. Δεν μπορώ να το ξεφυτέψω. Δεν καταφέρνω να το σώσω. Ο Θεός, που βλέπει ότι παίζω χωρίς να το σκέφτομαι, ο Θεός, που βλέπει ότι δεν κάνω τίποτα για να το ξεθά-

ψω, θα με τιμωρήσει. Θα με φυτέψει κι εμένα σε έναν λάκκο, να περισσεύει μόνο το κεφάλι. Μια μέρα θα κοιμηθώ και θα δω στον λάκκο τον εαυτό μου. Και μετά δεν θα 'χω πια ζωή. Θα κάνω μόνο εμετούς. Σιχαίνομαι τους εμετούς. Κι αν ξανακάνω; Σίγουρα, η μαμά δεν θα με σκουπίσει. Η μαμά δεν φοβάται για τα δικά μου όνειρα. Λέρωσες τα σεντόνια; Αυτό φοβάται. Αλλά ούτε κι αυτό. Τώρα έχουμε πλυντήριο.

* * *

Στο πάνω πάτωμα του σπιτιού κάθομαι και κοιτάζω το πλυντήριο. Το κοιτάζω που γυροφέρει τα ρούχα με τρομερή καρτεριά. Ρούχα είναι, θα καθαρίσουν. Η μαμά με έχει αφήσει να το προσέχω. Είναι η πρώτη του πλύση. Δεν πρέπει να γίνει λάθος. Τα ρούχα πρέπει να βγουν πεντακάθαρα. «Πρόσεχέ το. Πάω κάτω. Έχω δουλειές».

Από σήμερα μία λιγότερη. Σπίτι πλένει η Εσκιμό. Ή, μάλλον, ε-Κάντι ε-Κάντι ε-Κάντι. Κοιτάζω το φινιστρίνι του πλυντηρίου. Κάθε ρούχο μια ιστορία. Όταν μεγαλώσω, θα